

Dizi İçeriklerinin Gelişim Alanları Açısından Önemi

Importance for the Development Areas of Television Series Contents

Dr. Öğrt. Üyesi Alev ÜSTÜNDAĞ, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi
Çocuk Gelişimi Bölümü, alev.ustundag@sbu.edu.tr

Öz

Televizyon hayatımızın büyük bir kısmını etkilemektedir. Özellikle seyrettiğimiz diziler düşünce ve davranışlarımız üzerinde yoğun bir etkiye sahiptir. Bir süre sonra, farkında olmadan beğendiğimiz karakterler gibi davranmaya başlarız. Model aldığımız karakterler davranışlarımız üzerinde etkili olmaktadır. Ergenler içinde buldukları gelişim dönemi ve özellikleri sebebiyle daha fazla etkilenme eğilimindedir. Bu araştırmada ergenlerin fazlaca karşısında zaman geçirdikleri ekran ve seyrettikleri dizilerin gelişim alanları açısından değerlendirilmesinin yapılması ve ne tür etkilerin ortaya çıkabileceğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Dizilerin içeriklerinin yoğun olduğu ve bu içeriklerin gelişim alanları üzerinde önemli etkilerinin bulunduğu belirlenmiştir. Diziler, içerikleri ve karakter analizlerinin yapılacağı gelecek araştırmalar için önemli bir literatür kaynağı elde edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Ergen, televizyon dizileri, dizi içerikleri, ekran, gelişim alanları

Abstract

Television affects a large part of our lives. The series we watch especially have an intense effect on our thoughts and behaviors. After a while, we start to act like the characters we like unintentionally. The characters we model are influencing our behavior. Yought tend to be more affected because of their developmental period and characteristics. In this research, it was aimed to evaluate the screen which the young people had over time and the TV series they watched in terms of their development areas and to determine what kind of effects might emerge. It has been determined that the content of the television series is intense and that these contents have significant effects on the development areas. An important literature source has been obtained for future investigations of television series, content of series and character analysis.

Key words: Adolescents, television series, TV series content, screen, development areas

Giriş

Ergenlerin "ekran kullanımı" sonucunda harcadıkları zaman, büyük oranda yüz yüze iletişim, aile ve arkadaşlarla etkileşim, ödev yapma, ev işlerine yardımcı olma, kitap okuma ve açık hava etkinlikleri gibi günlük diğer aktiviteler ile yeterli ve nitelikli uyku düzeninden alınmaktadır (American College of Pediatricians, 2016). Uzun süre televizyon izleyen ergenlerde düzensiz uyku, gece uyanmaları, kâbus ve

Makalenin Gönderilme Tarihi: 21.01.2019

Makalenin Kabul Tarihi: 16.09.2019

Makalenin Yayın Tarihi: 25.12.2019

uyurgezerlik gibi problemler görülebilmektedir. Yetersiz uyku durumunun bağışıklık sistemi ve metabolizma üzerinde olumsuz etkileri bulunmasının yanı sıra obezite, diyabet, okul başarısızlığı ve hiperaktivite gibi davranış sorunları ile ilişkili olduğu da belirtilmektedir (Zimmerman, 2008). Bu nedenle çalışmada, gençlerin fazlaca karşısında zaman geçirdikleri ekran ve seyrettikleri dizilerin gelişim alanları açısından değerlendirilmesinin yapılması amaçlanmıştır.

Dizilerin Fiziksel Gelişim Üzerindeki Etkileri

Ergenlik dönemi fiziksel gelişimin hızlı olduğu dönemlerden biri olup, fiziksel büyüme süresince kasları, kemikleri ve bedeni gelişen ergenin hareket etme ihtiyacı bulunmaktadır. Ergenlerin televizyon ekranı karşısında hareketsiz oturmaları, fiziksel gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca; çok fazla ilgi gösterdiği bir program nedeniyle televizyonun önünden ayrılmayıp, hareket bile edemeyen ergenin fiziksel gelişiminde gecikme de olabilmektedir. (Öcel, 2002; Uskun ve ark., 2005). Televizyon izleyen pek çok ergen daha düşük fiziksel aktivite seviyesine sahip olmaktadır. Normal ağırlıktaki çocuklar bile televizyon izleme sırasında düşük metabolik hıza sahiptir. Bu durum büyük olasılıkla ergenlerin uzun süre televizyon karşısında hareketsiz kalmalarından kaynaklanmaktadır (Klesges ve ark., 1993; Vandewater, 2004).

Yapılan araştırma sonucunda, 13.000'den fazla çocuk değerlendirilmiş ve televizyon izlenen her bir saat için çocukluk çağındaki şişmanlık oranının %2'lik bir artış gösterdiğini belirlenmiştir (Ballard, 2003; Braithwaite ve ark., 2013). Benzer bir çalışma Ulusal Sağlık ve Beslenme İnceleme Araştırması sonucunda elde edilmiştir. Araştırma 4-11 yaş arası 2964 çocuk üzerinde yapılmış ve artmış medya kullanımı ile yağlanmanın artması arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur (Anderson ve ark., 2001). Düşük fiziksel aktivite ve yüksek düzeyde televizyon izleme gibi yerleşik davranışa sahip çocuklar ile kiloları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sonuçlarında da düşük fiziksel aktivitenin kilolu olma ile arasında ilişki olduğu bulunmuştur (Anderson ve Pempek, 2005; Rey-Lopez ve ark., 2008).

Dizilerin Cinsel Gelişim Üzerindeki Etkileri

Televizyon dizilerinde açık, yanlış ve yanıltıcı olarak verilen cinsel mesajların, genellikle çocuk ve ergenler tarafından gerçeğe dönüştürülmesi ve gerçek olarak algılanması sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (American Academy of Pediatrics Committee on Public Education, 2001). Buckingham ve Bragg (2004) çocuk ve ergenlerin televizyon dizilerinde gördükleri cinsellikle ilgili görüntüler ve konuşmalar hakkında sorular sorduklarını ve çocukların cinsellikle ilgili eleştiri yapma yeteneğinden yoksun olmaları nedeniyle bu görüntü ve sözcüklerin bilinçaltılarında "doğallaştırılmış" hale geldiğini belirtmektedir.

Dizilerde oldukça fazla cinsel içerik bulunmaktadır. Ergenler medyayı cinsel davranış hakkında ikinci en iyi bilgi kaynağı olarak değerlendirmektedir. Cinsel içeriği yüksek programları çok fazla izleyen gençlerin, ergenlik dönemleri içerisinde gebelik yaşama olasılığının, cinsel içeriği yüksek programları izlemeyen gençlere oranla iki kat daha yüksek olduğu araştırmalarla ortaya konmuş olup (Collins, 2004; Escobar-Chaves ve ark., 2005; Manlove ve Moore, 2005), bu araştırmalar gençlerin ne kadar çok cinsel içerikli televizyon programları izlerlerse, o kadar erken cinsel aktiviteye başladıklarını göstermektedir. Diğer

çalışmalar da (Collins, 2004; Manlove ve Moore, 2005), televizyonda cinsellikle ilgili programları ya da sahneleri izleyen gençlerin, gerçek bir cinsel ilişkiyi izleyen gençlerle benzer riskler taşıdığını göstermektedir.

O'Hara, Gibbons, Gerrard, Li ve Sargent (2012) tarafından Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde 10-14 yaş arası 6522 ergen ile yapılan uzunlamasına araştırma sonucunda, sevilen ve fazla izlenme oranına sahip film ve dizilerde bulunan cinsel içeriğe erken dönemde maruz kalmanın gençlerin erken dönemde cinsel ilişkiye başlamalarına ve riskli cinsel davranışlarda bulunmalarına neden olduğu tespit edilmiştir. Dizi ve filmdeki cinsel içeriğe uzun süre maruz kalma sonucunda ergenlerin cinsel davranış ve tutumlarının değiştiği ve cinsel risk alma davranışlarında artış olduğu ortaya çıkmıştır. On dört ve yirmi bir yaş arasındaki 1058 genç ile yapılan bir başka araştırma (Ybarra, Strasburger ve Mitchell, 2014) sonucunda da "medyada cinsel davranışları daha sık izleme ile erken yaşta cinsel ilişki yaşama, zorla cinsel ilişkiye girme ve taciz etme durumları arasında pozitif ilişki bulunmuştur. ABD'deki gençlerin dizi ve film aracılığı ile erken dönemde cinsel içeriklere maruz kalmalarının, erken dönemde cinsellik yaşamalarının yanı sıra riskli cinsel davranışlara da sahip olmalarında sebep olduğu araştırmacılar (O'Hara, Gibbons, Gerrard, Li ve Sargent, 2012) tarafından ifade edilmektedir.

Dizilerin Bilişsel Gelişim Üzerindeki Etkileri

American College of Pediatricians (2016)'a göre ayna nöronları, beyindeki empati ve vicdan gelişiminde etkili olan hücreler olup, ayna nöronları bir kişinin başkasının bakış açısını kavrayabilecek zihinsel beceriyi kullanarak "bilişsel empati" geliştirmesini sağlamaktadır. Beynin diğer alanlarında olduğu gibi ergenlik döneminde de ayna nöronlarında etkileyici değişiklikler olduğu ifade edilmektedir.

Christakis ve Zimmerman (2004)'a göre, fazla televizyon izleme beyin yapısını etkilemekte, çocukluk döneminde gelişmesi gereken beyin bağlantılarının kopuk ve kesik olmasına neden olmakta ve bunun sonucunda da çocukların dikkat becerisi olumsuz yönde etkilenmektedir. Yani, çocukların televizyon seyretmek için harcadıkları zaman ile gelecekte yaşayabilecekleri dikkat zorlukları arasında da ilişki bulunmaktadır. Çocukların dikkatlerini toplamakta zorlanmalarının yanı sıra televizyonda görüntülerin de hızlı geçişi odaklanma sorunu yaşamalarına neden olmaktadır (Ertürk ve Akkor Gül, 2006). Swing ve Gentile (2010) tarafından yapılan araştırma sonucu da, çocukların televizyon karşısında uzun saatler geçirmelerinin dikkat sorunu yaşamalarında etkili olduğunu göstermiştir.

UCLA'da altıncı sınıf öğrencilerinin fotoğraf ve videolardaki insanların duygularını tanıma becerileri üzerine yapılan araştırma (Uhls ve ark., 2014), medya ve cep telefonlarının duygular üzerindeki etkisini ortaya koymuştur. Araştırmada, çocuklar iki gruba ayrılmış ve beş gün süren bir kampa alınmıştır. Birinci grubun kamp boyunca ekran saati olmamıştır. Beş gün sonunda çocuklara fotoğraf ve videolar gösterilerek duygular hakkında sorular sorulmuş ve iki grubun verdiği cevaplar karşılaştırılmıştır. Araştırmacılar, ekran saati bulunan öğrencilerin, hem fotoğraf ve videoda bulunan insanların duygusal ipuçlarına karşı duyarlılık düzeyinin, hem de başkalarının duygularını anlama yeteneklerinin diğer öğrencilere kıyasla azaldığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar, gençlerin ekran karşısında uzun süre

geçirmesinin sosyal becerilerini de zayıflattığını göstermektedir. Yapılan diğer araştırmalar da (Brown ve Bobkowski, 2010; Primack ve ark., 2009) medyanın gençlerin karar verme davranışlarını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir.

Alkol, televizyon dizilerinde yer alan maddelerden olup, çoğu alkol kullanımı dizilerde normal olarak tasvir edilmektedir (Brown ve Bobkowski, 2010). Siegel ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan araştırma sonucunda, gençlerin alkol tüketimine maruz kalması ve son otuz günlük alkol tüketimi arasında güçlü bir ilişki olduğu kanıtlanmıştır. Dizilerde reklamı yapılan alkol ürünleri ve markalarının tüketilme oranlarının beş kat daha yüksek olduğu da Scull ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan araştırma sonucunda saptanmıştır. Scull ve arkadaşları (2010)'na göre; alkol ve diğer maddelerle ilgili medya mesajlarının kullanımı imgesel tasvirlerle örneklendirilmekte olup, bunlar hem heyecan verici, büyüleyici, kötü sonuçları olmayan ve genellikle bedava olan ürünler olarak gösterilmekte hem de başkalarıyla uyum sağlamanın, işyerinde zor bir günün ardından dinlenmenin veya stresi hafifletmenin iyi bir yolu olarak gösterilmektedir. Sonuç olarak, medya, ergenlerin alkol ve diğer maddelere yönelik tutumlarını şekillendirmede ve toplumsallaştırmada önemli bir rol oynamaktadır (Brown ve Bobkowski, 2010).

Dizilerin Sosyal ve Duygusal Gelişim Üzerindeki Etkileri

Gençler, başkaları ile ilişki kurabilmek için duygusal becerilere gereksinim duymaktadır. Aslında başkalarının duygularını tanıma ve yorumlama becerisi, sosyal yeterliliğin temel yapı taşıdır (Halberstaadt, Denham ve Dunsmore, 2001). Hem gelişim psikologları hem de medya araştırmacıları, ekranın çocukların sosyal ve duygusal gelişiminde önemli rol oynadığını savunmaktadır (Dorr, 1982). Duygusal gelişimin ilk becerilerinden biri, başkalarının duygularını tanıma becerisidir. Deutsch (1974)'a göre; okul öncesi çocukları televizyon karakterlerinin yaşadıkları mutluluk, üzüntü ve korku gibi temel duyguları tanımlayabilmekte ve ayırt edebilmektedir. Çok küçük çocuklar, daha karmaşık duyguları tanımlama konusunda zorluk yaşamalarına rağmen hareketli karakterler tarafından gösterilen görüntüleri daha iyi hatırlama eğilimindedirler ve bir televizyon programında anlatılan durumun tekrar etme özelliğinin de olması nedeniyle çocuklar karakterlerin duygularına odaklanmaktadır (Hayes ve Casey, 1992). Çocuklar sekiz yaşına geldikleri zaman, özellikle de kız çocuklarının, televizyonda anlatılan bir öyküyü yeniden dile getirirken, karakterlerin duygularından söz etmesi daha yüksek olasılıklıdır (Huston vd., 1995). Sekiz yaşından büyük çocuklar televizyon karakterlerinin çok daha karmaşık duygularını (kıskançlık gibi) anlamaya başlamaktadır (Knowles ve Nixon, 1990). Bu yaş grubu çocuklar, daha küçük çocuklarda da olduğu gibi programları ve yaşanan olayları gerçek olarak algılamakta ve durumdan etkilenmektedir (Huston vd., 1995).

Araştırmacılar (Weiss ve Wilson, 1996; Coats ve Feldman, 1995), gençlerin televizyon dizilerinde yer alan duyguları öğrenebildiklerini bulmuşlardır. Calvert ve Kotler (2003), altıncı sınıf çocuklarının, en sevdikleri dizilerden farklı bilgileri nasıl edindiklerini araştırmışlardır. Ülkenin dört bir yanındaki okullardan örneklem grubu seçilerek, çocuklar için özel olarak tasarlanmış bir web sitesini ziyaret etmeleri istenmiştir. Araştırmacılar dizilerin belirli bölümlerini seçerek çocukların bu bölümleri izlediklerinde nasıl

etkilendiklerini öğrenmeye çalışmışlardır. Araştırma sonucunda; çocukların gösterilen durumları hatırladıkları ve açıkça ifade edebildikleri bulunmuştur. Ergenlere Eğitim/Bilgilendirici (E/B) olarak derecelendirilen programlar hakkında sorular sorulduğunda, bilişsel durumlara kıyasla sosyal duygusal durumları daha fazla öğrendikleri gözlemlenmiştir. Farklı bir ifadeyle, ergenlerin izledikleri bir durum hakkında onlara sorular sorulduğunda, bilişsel özelliği olan durumları daha fazla öğrenip ifade etmeleri beklenirken, korkularının üstesinden gelme, duygularını ifade etme, saygı, paylaşma ve sadakat gibi kişilerarası becerileri daha fazla öğrenip ifade ettikleri bulunmuştur.

Yapılan bir diğer araştırma ise (Weiss ve Wilson, 1996), ergenlerin televizyondan öğrendikleri duygusal mesajları gerçek hayatlarına geçirebildiklerini göstermektedir. Ortaokula devam eden ergenlerin arasında oluşturulan iki gruba, iki olumsuz durumu içeren dönemin popüler bir dizisi izlettirilmiştir. Olumsuz durumlar; karakterlerin birinin depresyon korkusu olması ve bisiklete binmeyi öğrenmeye çalışırken düşen ergen bir karakterin duyduğu öfkedir. Ergenlerin yarısı gerçek diziyi, diğer yarısı da gerçek temaya birçok komik sahnenin eklendiği diğer sürümü izlemişlerdir. Komik sahnelerin eklendiği kısmı izleyenlerin, gerçek dizide bulunan olumsuz duygulardan etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Diziye eklenen komedi sahneleri ergenlerin gerçekte olan duyguyu anlamalarına engel olmuştur.

İşbirliği, sorumluluk, paylaşım ve görgü kuralları gibi bazı sosyal davranışların desteklenmesi amacıyla bazı televizyon dizilerini izlemek, çocuklar ve ergenler için yararlı olabilmektedir. Çocuklar ve ergenler televizyon dizileri aracılığıyla algı ve davranışlarını etkileyen iletilere karşı savunmasızdır. Birçok ergen gördükleri ile gerçeklerin arasında ayırım yapamamaktadır. Bu nedenle de görüntülerini “gerçek” olarak özümseme eğilimi göstermektedir (American Academy of Pediatrics Committee on Public Education, 2001).

Önder ve Dağal (2006), bazı dizilerin gençlerde olumlu sosyal davranışlar, işbirliği, paylaşma, yardımlaşma, düşünme becerisini geliştirme, empati kurma, etkili ve çabuk öğrenmeyi kolaylaştırma, bilmediklerini keşfetme, dostluk, sorumluluk ve sözcük dağarcığının gelişmesi gibi ergen gelişimine büyük katkıları olduğunu ifade etmektedir.

Dizilerin Şiddete Yönelik Etkileri

Medyada, özellikle televizyon dizilerinde yer alan şiddet ile ilgili çeşitli yöntemler kullanarak yerli ve yabancı araştırmalar yapılmıştır. Uzunlamasına yöntemlerin kullanıldığı bazı araştırmalar (Eron ve Huesmann, 1980; Anderson ve Bushman, 2002; Johnson vd., 2002; Huesmann vd., 2003; Gentile vd., 2004), katılımcıların çocukluk ve gençlik yıllarında izledikleri televizyon programlarındaki şiddet miktarının, uzun vadede bireyin saldırganlık düzeyini etkilediğini ortaya koymaktadır. Diğer araştırmacılar ise (Kiewitz ve Weaver, 2001; Anderson vd., 2004; Carnagey, Anderson ve Bushman, 2007; Krahé vd., 2011), televizyon dizilerinde ve programlarında yer alan şiddet durumlarına maruz kalmanın kısa ve uzun süreli etkilerini belirlemek için deneysel araştırmalar yapmışlardır. Yapılan araştırmaların sonucunda; dizilerde yer alan şiddetin, ergenlerde saldırgan tutum, saldırgan bakış açısı ve saldırgan davranışları

ortaya çıkardığını göstermiştir. Ayrıca yapılan meta-analiz çalışmaları, şiddet davranışlarını izleme ve zararlı etkileri arasında nedensel bir ilişki olduğunu doğrulamıştır.

Televizyon dizilerinde yoğun olarak belirli (şiddet içeren, cinsel içerikli) içeriklere maruz kalmanın ergenlerin inanç, değer ve davranışlarını nasıl etkileyebileceği kapsamlı şekilde araştırılmıştır. Araştırmacılar (Gerbner, 1994; Escobar-Chaves vd., 2005; Reid ve Finchilescu, 1995; Bushman ve Anderson, 2002; Escobar-Chaves ve Anderson, 2008; Martino vd., 2005; Anderson vd., 2003), bu ilişkiyi açıklayabilecek en az üç durum bulmuşlardır:

Bunlardan ilki *eğilimdir*. Belirli bir dizi içeriği, bireyin gerçek dünyadaki algısını değiştirebilir. Dizilerde çok fazla şiddet olayı görüntülerini izleyenler, gerçek dünyada daha fazla şiddet kullanabilir ya da bir şiddet olayına kurban olma korkusu yaşayabilir (Gerbner, 1994), kendilerini savunmasız hissedebilir (Reid ve Finchilescu, 1995) ve hatta insanların genel olarak şiddet eğilimli ve saldırgan olduklarına dair güçlü bir beklentiye sahip olabilirler (Bushman ve Anderson, 2002). Dizilerde çok fazla cinsel içerik izleyenler de benzer şekilde etkilenmektedir. Bu bireylerin, akranlarını cinsel yönden aktif olarak algılama, erken yaşta cinsel ilişkiye hoşgörülü tutum geliştirme ve erken yaşta cinsel ilişki yaşama olasılıkları daha yüksektir (Escobar-Chaves vd., 2005; Escobar-Chaves ve Anderson, 2008; Martino vd., 2005).

İkinci durum *duyarsızlaşmadır*. Ergenler televizyon dizilerinde yer alan şiddet içeriklerine düzenli ve sıklıkla maruz kaldıklarında, şiddet durumları ve sonuçlarına daha az duyarlı hale gelmektedir (Anderson vd., 2003). Dizilerde şiddet içerikli yapımları izleyen ve izlemeyenlerin tepkileri karşılaştırıldığında, izleyenlerin şiddet sahnelerine daha az tepki gösterdikleri (Krahé vd., 2011; Bartholow vd., 2006), gerçek yaşamdaki şiddet ve saldırganlığa karşı daha toleranslı oldukları (Carnagey vd., 2007; Drabman ve Thomas, 1974; Molitor ve Hirsch, 1994), başkalarıyla daha az empati kurdukları (Konrath, 2011), saldırgan düşünce ve duygu geliştirdikleri görülmüştür (Funk, 2004).

Üçüncü durum ise *taklittir*. Şiddet içeriğinin bulunduğu, televizyon dizilerinin de içinde yer alan medya araçları, saldırgan davranışlar gösteren rol modellerle karşılaşmaya neden oldukları için son derece önemlidir (Kapıcıoğlu, 2008). Ergenler dizilerde gördükleri şiddet olaylarıyla insanlara zarar vermekte ve şiddet göstermenin yeni şekillerini öğrenip, bunları davranışlarında sergilemektedir (Paik ve Comstock, 1994). Araştırmacılara göre (Dill ve Dill, 1999; Zillmann ve Weaver, 1999) dizilerde şiddet ve saldırgan davranışlar sergileyen modellerle karşılaşmaları sonucunda, ergenler şiddete maruz kalmasalar bile, model alma yoluyla, sorun çözme yolu olarak şiddet kullanmayı öğrenmekte ve bu tür şiddet davranışlarının sonuçlarına karşı duyarsızlaşmaları nedeniyle de saldırganlığa eğilimli hale gelmektedirler.

Medyada yer alan şiddetle ilgili araştırmalarda (Strasburger, 1995; Willis ve Strasburger, 1998), medya şiddeti ile gerçek yaşamda saldırgan davranış gösterme ve sorunlarını şiddet yoluyla çözme davranışları arasında bağ olduğu belirtilmektedir. Comstock ve Strasburger (1993)'e göre, gerçek yaşamda gösterilen şiddet davranışlarının %10-20'sinin medya şiddeti etkisiyle olduğu söylenebilmektedir. ABD Ulusal Televizyon Şiddet Araştırması sonuçlarına göre; tüm programların neredeyse üçte ikisi şiddet içermekte olduğu; en fazla şiddet görüntüsünün ergenlere yönelik programlarda bulunduğu; şiddet görüntülerinin

genellikle etkileyici şekilde verildiği ve suçluların/şiddet uygulayanların genellikle cezasız kaldığı görülmektedir (Federman, 1998).

İnanlı (2009) medyada izledikleri şiddet görüntüleri arttıkça ergenlerin başkalarına karşı daha fazla şiddet davranışı sergilediklerini, daha fazla düşmanlık duygusu geliştirdiklerini, daha korkulu ve daha güvensiz olduklarını, başkalarının çektiği acı ve eziyete karşı duyarsızlaştıklarını, gittikçe şiddeti daha arzular hale geldiklerini, kaygı ve uyku bozuklukları gösterdiklerini belirtmektedir.

Dizilerin Tüketim Kültürüne Yönelik Etkileri

Televizyon izleyici oranının artması sonucunda her yaşta insana yönelik ürünler sunan reklam sayılarında da artış olmuştur (Chan ve McNeal, 2004). Christakis (2006), gündüz ve akşam kuşağında yer alan programların çok fazla izlenmesi sonucunda bu programların reklamlarının sürekli arttığına ve hedef izleyicilere yönelik tasarlanan reklamların bir saatlik gösterinin en az 16 dakikalık parçasını oluşturduğuna dikkat çekmektedir. Ayrıca ergenlere yönelik televizyon programları ve diziler yayınlandığında, çoğunlukla ergenler için özel olarak tasarlanmış kıyafet, makyaj ve kullanılan teknolojik aletlerle ilgili reklamlara yer verilmektedir (Feshbach, Dillman ve Jordan, 1979; Greer vd., 1982). Yapılan araştırmalar (Chan ve McNeal, 2004; Levin ve Petros, 1982), reklamların ergenlerin tüketim davranışının artmasında etkili olduğunu ortaya koymakla birlikte, ergenlerin reklamı yapılan ürünleri bilinçli olarak algılayıp algılamadıkları konusundaki endişeleri de ortaya çıkarmaktadır.

Ergenler dizilerde yer alan reklam ve ürün yerleştirmenin genellikle diziye para kazandırma, bilgilendirme, doğru bilgi verme ve eğlendirme amacıyla yapıldığını düşünmekte (Chan ve McNeal, 2004) ve genellikle dizi ya da film izlemeye başlar başlamaz farkında olmadan içeriğindeki reklamlardan etkilenmektedir (Levin, Petrella ve Petros, 1982). Buijzen ve Valkenburg (2008), yerleştirmesi yapılan ürünlerin önemli olduğunu, güzellik, başarı ve mutluluk gibi çok arzulanan niteliklerin yalnızca tanıtımı yapılan ürünler tarafından elde edilebileceği fikrine odaklanıldığı için, aile ve çocuk arasında çatışma durumlarının ortaya çıkabileceğini vurgulamaktadır.

Dizi ve programlarda yer alan reklamların ergen üzerindeki etkileri konusunda en büyük endişe; reklamların gençlerin davranışlarına yönelik etkisidir. Araştırmacılar (Larson, 2003; Buijzen ve Valkenburg, 2003), ergenlerin reklam mesajlarına karşı kendilerini koruyacak bilişsel becerilerden yoksun olmaları nedeniyle, yetişkinlere göre reklam görüntülerinin düşünce yapıları üzerindeki etkisine karşı ergenlerin daha savunmasız olmalarından endişe duymaktadır. Çünkü Levin ve diğerlerine göre (1982) ergenler televizyon izlemeye başlar başlamaz genellikle reklamdan etkilenmektedir.

Dizilerin Aile Değerleri ve Aile Yapısına Yönelik Etkileri

Televizyonların yaygınlığı, ailelerin artık oturma odalarında tek bir televizyona sahip olmalarının yetmediği, mutfaklarında ve yatak odalarında da televizyona gereksinim duymaları nedeniyle ortaya çıkmıştır. Ev içinde televizyon sayısındaki bu artış, geleneksel ailelerde aile bireyleri ile etkileşimli olarak geçirilen aktif zamanın, daha pasif bir zamana değişmesine neden olmuştur (Tubbs, Roy ve Burton,

2005). Tubbs ve arkadaşlarına (2005) göre, bu ailelerde televizyonun rolü, esas itibariyle aile etkileşimini ve aile çevresini etkileyebilen, ailenin başka bir üyesi olarak düşünülmelidir.

Televizyon, özellikle ergenlerin çoğunun her gün seyrettiklerini belirttikleri, yaşamlarında önemli rol oynayan medya aracıdır. Moawad ve Ebrahim (2016) tarafından yapılan ergenlerin televizyon izleme alışkanlıkları ile ilgili araştırma sonucunda, ergenlerin çoğunun ebeveynlerinin televizyonda istedikleri programı izlemelerine izin verdiklerini ortaya koymaktadır. Çok az sayıda ergen, ebeveynlerinin kendileriyle belirli bir programı veya diziyi izlemeye istekli olduklarını belirtmiştir.

Ergenlerin ve ailelerinin izledikleri televizyon programlarının içeriği, aile içi ilişkilerin nasıl şekillendiğini belirlemede önemli rol oynamaktadır. Dizilerde, değişen aile yapıları gerçek aile yapılarının birebir temsili değilken, normal aile içi ilişkileri olarak gösterilen durumlar ergenlerin yanlış bir anlam çıkarmasına neden olmaktadır (Mares, 1996). Ergenler üzerindeki etkileri konusunda en önemli durum; aile çatışmalarının televizyon dizileri içinde yorumlanma şeklidir. Çoğu sahnede, aile yaşamında çatışma normal olarak gösterilmektedir ve bir dizinin akışına çatışma sahneleri eklendiği zaman özellikle çocukları ve ergenleri etkileyebilecek bir sahne olup olmadığı, yapımcılar ve senaristler tarafından önemsenmemektedir (Wilson, 2004). Weiss ve Wilson (1996) tarafından yapılan araştırmada, televizyon dizilerinde duygusal çatışma sahneleri izleyen çocukların, bu sahnelerin genel etkisiyle, gerçek olduğuna inandıkları ve kendi yaşamında da aynı çatışmayı yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Douglas (1996) aile içinde çatışmaların olmasının normal ve gerekli olduğunun televizyon dizileri aracılığıyla kolaylıkla sağlanabildiğini vurgulayarak, aslında çoğu televizyon dizisinin, günümüzde ailelerin karşılaştıkları birçok sorunun kolayca çözümlenebilecek şekilde de tasvir edebileceğine dikkat çekmektedir. Wilson (2008)'a göre de diziler kullanılarak aile bireylerine en şiddetli aile sorunlarının bile hızlıca çözüme ulaşabileceği fikri sunulabilir ve oldukça ideal bir aile tasvirinin yaratılmasına katkıda bulunulabilir.

Pahad, Karkare, ve Bhatt (2015)'a göre; ebeveynler genellikle stresten uzaklaşmak ve boş vakitlerini değerlendirmek için televizyon seyretmektedir. Tüm aile birlikte izlenen dizilerde saldırganlık, küfürlü ve argo konuşma, kıskançlık ve rekabet gibi olumsuz durumlara ilişkin sahnelere maruz kalmanın, aile bireylerinin zihinlerinde olumsuz algı oluşmasını sağlayabileceği ve bu durumlarda ergenler ve aileleri arasında sorun yaşanmasına ve stres oluşmasına neden olabileceği ifade edilmektedir.

Morley (2005) dizilerin aile değerleri ve yapısına olan etkisini araştırmanın tam olarak mümkün olmayacağını, araştırılması gereken konunun dizilerin ailelere neler yaptığının değil, ailelerin televizyonu nasıl kullandığı ve hangi programları izlemeyi tercih ettiklerinin olması gerektiğini belirtmektedir. Morley (2005)'e göre; ergen-ebeveyn etki durumunu değerlendirmek için aile yapısı, ebeveyn bakış açısı ve ailenin dizi izleme ortamına göre bir değerlendirme yapılmalıdır.

Dizilerin Dil Gelişimine Etkileri

Ergenlerin konuşma yapılarının televizyondan etkilenmesi, televizyonun izlenme süresiyle doğrudan ilişkilidir. Televizyon izlenme süresi arttıkça ergenlerin kullandıkları sözcük sayısı ve sözcük dağarcığında

artış görülmektedir (Aydın Yılmaz ve Uzman, 2005; Yılmaz, 2009). Gençlerin televizyon izleme sürelerindeki artış, dil öğrenme aracı olarak en çok medyayı kullanma ve medyayı model alma eğilimine neden olmaktadır. Duyarak öğrenilen dil karşısında ergenler medya dilini günlük konuşma şekli olarak algılamakta ve kullanmaktadır (Tandaçgüneş, 2004). Televizyondan etkilenme her zaman farkında olmadan gerçekleşmemekte, çoğu zaman gençlerin severek izledikleri dizi karakterlerini taklit etmelerinden dolayı kendi istekleri ile de gerçekleşebilmektedir. Böylece, dizilerde kullanılan dil, ergenler tarafından yaygınca kullanılmakta ve hatta slogan haline gelebilmektedir (Meinhof, 1998; Bell, 1991). Yani dizi karakterlerinden hızlı etkilenmelerinin ergenler için hem olumlu hem de olumsuz yönleri bulunmaktadır (Zülfikar, 2009).

Ergenlerin hem davranışları hem de konuşma biçimleriyle örnek aldıkları dizi karakterlerinin yanlış, uydurma ve hatalı sözcük kullanımları dili olumsuz yönde etkilemektedir. Dilin bozulması olarak daadlandırılan bu durum, yaygın kullanım nedeniyle toplum dilini etkilemekte ve dili kurallarına aykırı bir değişime zorlamaktadır (Karahan, 1998; Tombul, 2006). Aksan (2005)'a göre dizi karakterleri tarafından söylenen her sözcük ergenler tarafından kullanılmaktadır. Eğer karakterler olumsuz konuşuyorsa olumsuz, olumlu konuşuyorsa da olumlu konuşma ergenler arasında yaygın olarak görülmektedir.

Akbulut (2001) televizyonun dil gelişimine olan bir diğer önemli etkisini çocukları ve gençleri çocuk ve genç edebiyatına yönlendirmemesi olarak ifade etmektedir. Akbulut (2001)'a göre ergenler eski nesillerdeki geleneksel öykü ve tekerlemeleribilmemekte, genellikle ekran karşısında zaman geçirmekte, bir şey okuyacakları zaman da izledikleri dizi ya da film kahramanları hakkındaki eserleri tercih etmektedir.

Gençlerin çoğu, özellikle de erkekler kitap okumaktan hoşlanmadıkları için televizyon karşısında konuşmaya gereksinim duymadan oturmak onlar için cazip hale gelmektedir. Bu nedenle fazla televizyon izleyen gençlerin duygu ve düşüncelerini ifade etmek için kullandıkları dil de genellikle televizyon dili olmaktadır (Öztürk, 2006). Film ve dizilerde uydurma, hatalı, argolu ve şiveli sözcüklerin kullanılması ergenler konuşma dil yapılarını olumsuz etkilemektedir (Bar-on, 2000; American Academy of Pediatrics Committee on Public Education, 1999).

Yapılan araştırmalar (Göçen, 2011; Karaman, 2010) televizyonda ve dizilerde kullanılan dilin çocuklar ve gençler tarafından taklit edildiğini, televizyondaki karakterler gibi konuştukları zaman arkadaşları tarafından daha çok sevileceklerini düşündüklerin, gençlerin güzel konuşmayı karakterlerden daha iyi öğreneceklerini düşündüklerini, televizyondan sözcük dağarcıklarını geliştirdiğini düşündüklerini, televizyonun konuşma şekillerini bozduğunu düşünmediklerini ortaya koymaktadır. Bu durumun yanı sıra Işık ve arkadaşları (2007) göre sadece olumsuz etkilerini düşünerek hem eğitici hem de eğlendirici yapımlardan ergenleri uzak tutmak doğru bir davranış değildir.

Sonuç

Literatür ve araştırma sonuçları dizilerin içeriklerinin yoğun olduğunu ve bu içeriklerin gelişim alanları üzerinde önemli etkilerinin bulunduğunu göstermektedir. Televizyon dizileri tasarlanırken mevcut

etkilerinin göz önünde bulundurulması gerektiği bir kez daha vurgulanmalı ve dikkate alınmalıdır. Diziler, içerikleri ve karakter analizlerinin yapılacağı gelecek araştırmalar için önemli bir literatür kaynağı elde edilmiştir.

Kaynakça

- Akbulut, N. (2001). Televizyon çocukları. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 11:363-367.
- Aksan, D. (2005). Türkiye Türkçesinin dünü, bugünü, yarını (4. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- American College of Pediatricians. (2016). The Impact of media use and screen time on children, adolescents and families. Erişim Tarihi 01 Kasım 2016. Erişim adresi: <https://www.acpeds.org/the-college-speaks/position-statements/parenting-issues/the-impact-of-media-use-and-screen-time-on-children-adolescents-and-families>
- Anderson, D. R. ve Pempek, T. A. (2005). Television and very young children. *The American Behavioral Scientist*, 48(5):505-522.
- American Academy of Pediatrics Committee on Public Education. (2001). Sexuality, contraception, and the media. *Pediatrics*, 107(1):191-194.
- American Academy of Pediatrics Committee on Public Education. (2001). Media violence. *Pediatrics*, 108(5):122-126.
- American Academy of Pediatrics Committee on Public Education. (1999). Media education. *Pediatrics*, 104(2):341-343.
- Anderson, C. A., Carnagey, N. L., Flanagan, M., Benjamin, A. J., Eubanks, J. ve Valentine, J. C. (2004). Violent video games: specific effects of violent content on aggressive thoughts and behavior. *Adv. Exp. Soc. Psychol*, 36:200-251.
- Anderson, C. A., Berkowitz, L., Donnerstein, E., Huesmann, L. R., Johnson, J. D. ve Linz, D. (2003). The influence of media violence on youth. *Psychol. Sci. Public Interest*, 4:81-110.
- Anderson, C. A. ve Bushman, B. J. (2002). Human aggression. *Annu. Rev. Psychol*, 53:27-51.
- Anderson, D. R., Huston, A. C., Schmitt, K. L., Linebarger, D. L. ve Wright, J. C. (2001). Early childhood television and adolescent behavior: The Recontact study. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 66(1):154-162.
- Aydın Yılmaz, Z. ve Uzman, E. (2005). Televizyonun çocukların dil gelişimine etkileri. *Türk Dili*, 643:16-27.
- Ballard, K. D. (2003). Media habits and academic performance: elementary and middle school students' perceptions. *ERIC*, 1-21.
- Bartholow, B. D., Bushman, B. J. ve Sestir, M. A. (2006). Chronic violent video game exposure and desensitization to violence: behavioral and event-related brain potential data. *J. Exp. Soc. Psychol*, 42:532-539.
- Bar-on, M. E. (2000). The effects of television on child health: implications and recommendations. *Arch Dis Child*, 83:289-92.
- Bell, A.(1991). The language of news media. *Language in society*. 16th ed. Oxford: Blackwell.

- Braithwaite, I., Stewart, A. W., Hancox, R. J., Beasley, R., Murphy, R. ve Mitchell, E. A. (2013). The worldwide association between television viewing and obesity in children and adolescents: cross sectional study. *PloS one*, 8(9):1-8.
- Brown, J. D. ve Bobkowski, P. S. (2011). Older and newer media: patterns of use and effects on adolescents' health and well-being. *J Res Adolesc*, 21(1):95-113.
- Buckingham, D. ve Bragg, S. (2004). *Young people, sex and the media: the facts of life?* New York: Palgrave Macmillan.
- Buijzen, M. ve Valkenburg, P. M. (2003). The effects of television advertising on materialism, parent-child conflict, and unhappiness: A review of research. *Applied Developmental Psychology*, 24:437-456.
- Bushman, B. J. ve Anderson, C. A. (2002). Violent video games and hostile expectations: a test of the general aggression model. *Pers. Soc. Psychol*, 28:1679-1686.
- Calvert, S. ve Kotler, J. (2003). Lessons from children's television: The impact of the children's television act on children's learning. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 24:275-335.
- Carnagey, N. L., Anderson, C. A. ve Bushman, B. J. (2007). The effect of video game violence on physiological desensitization to real-life violence. *J. Exp. Soc. Psychol*, 43:489-496.
- Chan, K. ve McNeal, J. U. (2004). Children's understanding of television advertising: a revisit in the chinese context. *Journal of Genetic Psychology*, 165(1):28-36.
- Christakis, D. A. (2006). The hidden and potent effects of television advertising. *Journal of American Medical Association*, 295(14):1698-1699.
- Christakis, D. A. ve Zimmerman, F. J. (2004). Early television exposure and subsequent attentional problems in children. *Pediatrics*, 113:708-713.
- Coats, E. J. ve Feldman, S. (1995). The role of television in the socialization of nonverbal behavioral skills. *Basic and Applied Social Psychology*, 17:327-341.
- Collins, R. (2004). Watching sex on television predicts adolescent initiation of sexual behavior. *Pediatrics*, 144(39):280-289.
- Comstock, G. C. ve Strasburger, V. C. (1993). Media violence. *Adolesc Med*, 4:495-509.
- Deutsch, F. (1974). Observational and sociometric measures of peer popularity and their relationship of egocentric communication in female preschoolers. *Developmental Psychology*, 10(5):745-747.
- Dill, K. E. ve Dill, J. C. (1999). Video game violence: are view of the empirical literature. *Aggress. Violent Behav*, 3:407-428.
- Dorr, A. (1982). *Television and affective development and functioning in television and behavior: ten years of scientific progress and implications for the eighties*. Pearl D, Bouthilet L, Lazar J editors. Washington D.C.: U.S. Government Printing Office.
- Douglas, W. (1996). The fall from Grace? the modern family on television. *Communication Research*, 23:675-702.
- Drabman, R. S. ve Thomas, M. H. (1974). Exposure to filmed violence and children's tolerance of real life aggression. *Pers. Soc. Psychol*, 1(1):198-199.
- Eron, L. D. ve Huesmann, L. R. (1980). Adolescent aggression and television. *Ann. N. Y. Acad. Sci*, 347:319-331.

- Ertürk, Y. D. ve Akkor Gül, A. (2006). *Çocuğunuzu televizyona teslim etmeyin*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Escobar-Chaves, S. L. ve Anderson, C. A. (2008). Media and risky behaviors. *Future Child*, 18:147-180.
- Escobar-Chaves, S. L., Tortolero, S. R., Markham, C. M., Low, B. J., Eitel, P. ve Thickstun, P. (2005). Impact of the media on adolescent sexual attitudes and behaviors. *Pediatrics*, 116(1):303-326.
- Federman, J. (1998). *National television violence study*. Seawell M editor. Thousand Oaks CA: Sage.
- Feshbach, N. D., Dillman, A. S. ve Jordan, T. S. (1979). Children and television advertising: some research and some perspectives. *Journal of Clinical Child Psychology*, 8(1):26-30.
- Funk, J. B., Baldacci, H. B., Pasold, T. ve Baumgardner, J. (2004). Violence exposure in real-life, video games, television, movies, and the internet: is there desensitization? *Journal of Adolescence*, 2:23-39.
- Gentile, D. A., Lynch, P. J., Linder, J. R. ve Walsh, D. A. (2004). The effects of violent video game habits on adolescent hostility, aggressive behaviors, and school performance. *Journal of Adolescence*, 27:5-22.
- Gerbner, G. (1994). *The politics of media violence: some reflections, in Mass Communication Research: On problems and policies*. The art of asking the right questions. Halloran JD, Hamelink CJ, Linne O, editors. Norwood NJ: Ablex.
- Göçen, G. (2011). *Televizyonun konuşma eğitimine etkileri (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Halberstaadt, A., Denham, S. ve Dunsmore, J. (2001). Affective Social Competence. *Social Development*, 79: 79-119.
- Hayes, D. ve Casey D. (1992). Young children and television: the retention of emotional reactions. *Child Development*, 63(6):1423-1436.
- Huesmann, R., Moise-Titus, J., Podolski, C. L. ve Eron, L. D. (2003). Longitudinal relations between children's exposure to TV violence and their aggressive and violent behavior in young adulthood:1977-1992. *Dev. Psychol*, 39:201-221.
- Huston, A., Wright, J., Alvarez, M., Truglio, R., Fitch, M. ve Piemyat, S. (1995). Perceived television reality and children's emotional and cognitive responses to its social content. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 16:231-251.
- Işık, M., Erdem, A., Güllüoğlu, Ö. ve Akbaba, E. (2007). *Televizyon ve çocuk*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- İnanlı, M. S. (2009). *Televizyondaki çocuk programlarının beş-altı yaş çocukları için sözel şiddet ve anti sosyal sözcükler içermesi durumunun incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi)*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Greer, D., Potts, R., Wright, J. C. ve Huston, A. C. (1982). The effects of television commercial form and commercial placement on children's social behavior and attention. *Child Development*, 53:611-619.
- Johnson, J. G., Cohen, P., Smailes, E. M., Kasen, S. ve Brook, J. S. (2002). Television viewing and aggressive behavior during adolescence and adulthood. *Science*, 295(5564):2468-2471.
- Kapıcıoğlu, İ. (2008). *Üniversite öğrencilerinin şiddet algısı (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi)*. Konya: Selçuk Üniversitesi.

- Karahan, L. (1998). Radyo ve televizyon yayınlarında yöresel söyleyiş sorunu. Radyo ve televizyon yayınlarında Türk dilinin kullanımı tebliğler. Ankara: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu.
- Karaman, K. (2010). Çizgi/dizi film karakterlerinin çocukların tüketim alışkanlıkları üzerine etkisi. *Karadeniz-Black Sea*, 2:66-84.
- Kiewitz, C. ve Weaver, J. B. (2001). Trait aggressiveness, media violence, and perceptions of interpersonal conflict. *Pers. Individ. Dif.*, 31:821-835.
- Klesges, R. C., Shelton, M. L. ve Klesges, L. M. (1993). Effects of television on metabolic rate: Potential implications for childhood obesity. *Pediatrics*, 91:281-286.
- Knowles, A. ve Nixon, M. (1990). Children's comprehension of a television cartoon's emotional theme. *Australian Journal of Psychology*, 42(2):115-121.
- Konrath, S. H., O'Brien, E. H. ve Hsing, C. (2011). Changes in dispositional empathy in American college students over time: a meta-analysis. *Pers. Soc. Psychol. Rev.*, 15:180-198.
- Krahé, B., Möller, I., Huesmann, L. R., Kirwil, L., Felber, J. ve Berger, A. (2011). Desensitization to media violence: links with habitual media violence exposure, aggressive cognitions, and aggressive behavior. *J. Pers. Soc. Psychol.*, 100:630-646.
- Larson, M. S. (2003). Gender, race, and aggression in television commercials that feature children. *ProQuest Education Journals Sex Roles*, 48(1/2):67-75.
- Levin, S. R., Petros, T. V. ve Petrells, F. W. (1982). Preschools' awareness of television advertising. *Child Development*, 53:933-937.
- Manlove, J. ve Moore, K. (2005). Sex Between Young Teens and Older Individuals: A Demographic Portrait. *Child Trends Research Brief*.
- Mares, M. L. (1996). The role of source confusions in television's cultivation of social reality judgements. *Human Communication Research*, 23:278-297
- Martino, S. C., Collins, R. L., Kanouse, D. E., Elliott, M. ve Berry, S. H. (2005). Social cognitive processes mediating the relationship between exposure to television's sexual content and adolescents' sexual behavior. *J. Pers. Soc. Psychol.*, 89(6):914-924.
- Meinhof, U. (1998). Language learning in the age of satellite television. Oxford: Oxford University Press.
- Moawad, G. E. ve Ebrahim, G. G. S. (2016). The relationship between use of technology and parent-adolescents social relationship. *Journal of Education and Practice*, 7(14):168-178.
- Molitor, F. ve Hirsch, K. W. (1994). Children's toleration of real-life aggression after exposure to media violence: a replication of the Drabman and Thomas studies. *Child Study Journal*, 24:191-207.
- Morley, D. (2005). *Family television: Cultural power and domestic leisure*. England: Routledge.
- O'Hara, R. E., Gibbons, F. X., Gerrard, M. ve Sargent, J. D. (2012). Greater exposure to sexual content in popular movies predicts earlier sexual debut and increased sexual risk taking. *Psychol Sci*, 23(9):984-993.
- Öcel, N. (2002). *İletişim ve çocuk: İletişim ortamlarında çocuk ve reklam iletişimi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Önder, A. ve Dağal, B. A. (2006). Okul öncesi çocukların annelerinin 'benimle oynar mısınız?' çocuk programını kalite kriterlerine göre değerlendirmesi. II. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi; 4-6 Nisan 2005; İstanbul. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 171-184.

- Öztürk, Ş. (2006). Televizyonda şiddet içerikli yayınlar karşısında çocuğun durumu. II. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi, 3-22.
- Pahad, A., Karkare, N. ve Bhatt, M. (2015). Influence of reality television shows on society. *Social Science*, 5(4):703-705. |
- Paik, H. ve Comstock, G. (1994). The effects of television violence on antisocial behavior: a meta-analysis 1. *Commun. Res*, 21:516-546.
- Primack, B. A., Kraemer, K. L., Fine, M. J. ve Dalton, M. A. (2009). Media exposure and marijuana and alcohol use among adolescents. *Subst Use Misuse*, 44(5):722-39. Rey-Lopez, J. P., Vicente-Rodríguez, G., Biosca, M. ve Moreno, L. A. (2008). Sedentary behaviour and obesity development in children and adolescents. *Nutrition, Metabolism and Cardiovascular Diseases*, 18(3):242-251.
- Reid, P. ve Finchilescu, G. (1995). The disempowering effects of media violence against women on college women. *Psychol. Women Q*, 19:397-411.
- Scull, T. M., Kupersmidt, J. B., Parker, A. E., Elmore, K. C. ve Benson, J. W. (2010). Adolescents' media-related cognitions and substance use in the context of parental and peer influences. *J Youth Adolesc*, 39(9):981-998.
- Siegel, M., Ross, C. S., Albers, A. B., DeJong, W., King, III C. ve Naimi, T. S. (2015). The relationship between exposure to brand-specific alcohol advertising and brand-specific consumption among underage drinkers—United States, 2011–2012. *The American journal of drug and alcohol abuse*.
- Strasburger, V. C. (1995). *Adolescents and the media: Medical and psychological impact*. Thousand Oaks CA: Sage.
- Swing, E. L. ve Gentile, D. A. (2010). Television and video game exposure and the development of attention problems. *Pediatrics*, 126:214-221.
- Tandaçgüneş, N. (2004). Çocukluğun kültürel yabancılaşmasında televizyon: İlköğretimde dil algılaması üzerine bir örnek olay. 1. Uluslararası Çocuk ve İletişim Konferansı Milenyumda Çocuk ve İletişim; 13-15 Ekim 2003; İstanbul. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 197-211.
- Tombul, I. (2006). Kültürel yozlaşmanın göstergesi olarak televizyonda dilin kullanımı: Televizyon sunucuları örneği (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). İzmir: Ege Üniversitesi.
- Tubbs, C., Roy, K. ve Burton, L. (2005). Family ties: Constructing family time in low-income families. *Family Process*, 44:77-91.
- Uhls, Y. T., Michikyan, M., Morris, J., Garcia, D., Small, G. W., Zgourou, E. ve Greenfield, P. M. (2014). Five days at outdoor education camp without screens improves preteen skills with nonverbal emotion cues. *Computers in Human Behavior*, 39:387-392.
- Uskun, E., Öztürk, M., Kışioğlu, A. N. VE Kırbyık, S. (2005). İlköğretim öğrencilerinde obezite gelişimini etkileyen risk faktörleri. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 12(2):19-25.
- Valkenburg, P. M. ve Buijzen, M. (2008). *Fear responses to media entertainment*. Calvert, S, Wilson B, editors. The handbook of children, media, and development. Malden: Blackwell.
- Vandewater, E. A., Shim, M. ve Caplovitz, A. G. (2004). Linking obesity and activity level with children's television and video game use. *Journal of Adolescence*, 27:71-85.
- Weiss, A. ve Wilson, B. (1996). Emotional portrayals in family television series that are popular among children. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 40(1):1-29.

- Weiss, A. ve Wilson, B. (1996). Children's cognitive and emotional responses to the portrayal of negative emotions in family-formatted situation comedies. *Human Communication Research*, 24:584-609.
- Willis, E. ve Strasburger, V. C. (1998). Media violence. *Pediatr Clin North Am*, 45:319-331.
- Wilson, B. (2008). Media and children's aggression, fear, and altruism. *The Future of Children*, 18(1):87-118.
- Wilson, B. J. (2004). The mass media and family communication. *Handbook of family communication*. 563-591.
- Ybarra, M. L., Strasburger, V. C. ve Mitchell, K. J. (2014). Sexual media exposure, sexual behavior, and sexual violence victimization in adolescence. *CLIN PEDIATR*, 53:1239-1247.
- Yılmaz, E. (2009). Türkiye Türkçesi üzerine araştırmalar. Ankara: Pegem A Akademi.
- Zillmann, D. ve Weaver, J. B. (1999). Effects of prolonged exposure to gratuitous media violence on provoked and unprovoked hostile behavior1. *J. Appl. Soc. Psychol*, 29:145-165.
- Zimmerman, F. J. (2008). Children's media use and sleep problems: Issues and unanswered questions. Research Brief, Kaiser Family Foundation.
- Zülfikar, H. (2009). Doğru yazma ve konuşma bilgileri 1. 2. Baskı. Ankara: Zerpa Yayını.